

TAMMELAN KUNTA

Arviointikertomus vuodesta 2023

TAMMELA

www.tammela.fi

Sisällys

1. Tiivistelmä ja kysymykset kunnanhallitukselle	2
2. Puheenjohtajan tervehdys	3
3. Tarkastuslautakunnan toiminta	4
4. Talouden arviointi	5
5. Talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutuminen	7
6. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE) arviointi	10
7. Arviointikertomuksen hyväksyminen	12

LIITE 1: Edellisen vuoden arviointikertomuksen havaintojen käsittely

Arviointikertomuksen valokuvat: Heli Halonen ja Mika Suontausta

1. Tiivistelmä ja kysymykset kunnanhallitukselle

Tarkastuslautakunta on käynyt tarkoituksenmukaiseksi katsomassaan laajuudessa läpi kunnan taloutta ja hallintoa tilikaudelta 2023. Tässä arviointikertomuksessa myöhemmin esitettävien näkökohtien perusteella tarkastuslautakunta esittää kunnanvaltuuston päätettäväksi, että kunnanhallitus antaa vastineensa syyskuun 2024 loppuun mennessä seuraaviin kohtiin ja muutoinkin ottaa huomioon tarkastuslautakunnan havainnot seuraavaa talousarviota valmisteltaessa.

Vuonna 2023 strategian toteutumista seurattiin erityisesti seuraavien osa – alueiden osata: Liikuntapalveluiden kehittäminen, Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen, kuntastrategian päivittäminen, kunnan vetovoiman sekä tunnettavuuden edistäminen ja yritysten toimintaedellytysten kehittäminen.

Strategisten kokonaisuuksien edistämisen ja toteutumisen sekä arviointikertomuksen havaintojen johdosta tarkastuslautakunta kysyy kunnanhallitukselta seuraavaa.

1. Miten sisäisten työohjeiden ja -käytänteiden yhdenmukaisuus toteutuu kuntaorganisaatiossa?
2. Miten kunta on varautunut väestömäärän todennäköisen supistumisen aiheuttamiin välttämättömiin rakenteellisiin uudistuksiin kunnan kaikissa toiminnoissa?
3. Miten kunta on suunnitellut kunnassa asuminen edellytyksiä, jossa on huomioitu kaikissa elämänvaiheissa olevien kuntalaisten vaatimuksia ja toiveita sekä kunnan strategian mukainen helpon asumisen periaate?
4. Miten kunta aikoo edistää yritysvaikutusten arvioinnin toteutumista lautakuntien päätöksenteossa?

5. Miten kunta aikoo edistää lapsivaikutuksien arvioinnin toteutumista lautakuntien päätöksenteossa?

6. Miten kunnan konsernivalvonta saatetaan kuntalain ohjeistaman toimintavan mukaiseksi?

7. Milloin valtuusto tulee päättämään kunnan varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteista?

8. Milloin kunnanhallitus käynnistää riskien kartoituksen koko kuntakonsernissa ja määrittelee sen perusteella riskienhallinnan toimenpiteet sekä vastuuhenkilöt?

2. Puheenjohtajan tervehdys

Tammelan kunnassa vuosi 2023 oli täynnä toimintaa, kuten 600 vuotta täyttäneelle kunnalle sopiikin.

Liikuntahallin valmistuminen on upea lisä liikuntakeskukseemme. Siellä voi nyt harrastaa monipuolisia joukkuepelejä ja myös käyttää juhla tai konserttipaikkana.

Uusi kunnanjohtaja valittiin vuoden 2022 lopussa yksimielisesti. Kunnanjohtaja Juuso Alatalo on ottanut asiat pätevästi haltuun ja on selvästi pidetty niin kunnan henkilöstön kuin kuntalaistenkin mielestä.

Kunnanjohtajan ja talous- ja hallintojohtaja Taavi Leinikan roolit neuvottelevina ja muita kuuntelevina viranhaltijoina on vaikuttanut vahvasti henkilöstön hyvinvointiin. Lisäksi hyvä kello on kuulunut kauemmaksiin, koska syksyllä avoinna oleviin toimiin oli runsaasti päteviä hakijoita. Onkin mukava todeta, että muualle töihin hakeutuneita ei ole kovin runsaasti ollut.

Yhtenäiskoulun rakentamisessa päästiin viimein suunnittelusta toteutukseen. Aikataulu näyttää tällä hetkellä pitävän, eli valmis kesällä 2025.

Liesjärvi-Riihivalkama siirtoviemäri/yhdysvesijohto valmistui myös vuoden loppuun mennessä. Jos koulurakentamisen aloitus hieman viivästyikin, niin ei kuitenkaan näin paljon kuin tämä. Alun perin valmista piti olla vuonna 2014. Tämä ei kuitenkaan johdunut yksinomaan Tammelasta, vaan yhteishankkeesta naapurikunnan kanssa.

Yksi suuri asia saatiin kuntoon vuonna 2023, Tammelan uusi kuntastrategia. Strategia auttaa pitämään mielessämme

painopistealueet ja tavoitteet sekä myös jälkikäteen arvioimaan toimenpiteiden oikeellisuus siihen luotujen mittareiden kautta.

Yksi valitettava asia, varsinkin seutuyhteistyön kannalta, oli seudullisesta rakennus- ja ympäristövalvonnasta irtautuminen. Asiaa käsiteltiin monipuolisesti sekä kunnan sisällä, että yhteispalavereissa seutukunnan kanssa. Tammela ei kuitenkaan saanut ääntään kylliksi kuulumaan, joten ratkaisu oli mielestäni aivan oikea. Meidän on panostettava tulevien tarkastajiemme asiakaspalvelu- ja ammattitaitoon. Jokainen yhteydenotto, on se sitten tulevalta tai nykyiseltä yrittäjältä/asukkaalta on vietävä eteenpäin sujuvasti ja laadukkaasti heti ensimmäisestä yhteydenotosta alkaen. Toista kertaa ei välttämättä tule.

Tulevien vuosien näkymiin vaikuttavat paljon korkokulut ja valtionosuudet, kumppaan-kaan emme voi itse vaikuttaa. Onkin tarkasteltava huolella henkilöstön lukumäärää. Yhtenäiskoulun valmistuessa ja lapsimäärän koko ajan pienentyessä, on niin koulu kuin varhaiskasvatuksenkin puolella on oltava tarkkana henkilöstön vajaakäytön ja oikean sijoituksen kanssa. Myös hallintopuolella on tullut paljon uusia tehtäviä. Toivottavasti niihin valitut toimihenkilöt pitävät edelleen korkealla kunnan imagoa ja saavat myös houkuteltua tänne uusia asukkaita ja yrityksiä. Tarvitsimme myös rohkeita vuokra-asunto rakentajia, tyhjiä vuokratiloja ei liiemmälti ole.

Hyvää kesää toivottaen

Taito Syrjälä

3. Tarkastuslautakunnan toiminta

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko kunnan toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös arvioida talouden tasapainotuksen toteutusta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Lisäksi tehtävänä on sidonnaisuusilmoitusten vastaanottaminen ja niiden vieminen valtuustolle tiedoksi.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano arviointivuonna 2023

Tarkastuslautakunnan jäsenet:

Jäsen	Varajäsen
Taito Syrjälä, pj.	Arja Turtiainen
Teemu Kajava, vpj.	Taru Kosunen
Heli Halonen	Tuomas Rantala
Kati Leino	Veija Bergström
Keijo Virtanen	Janne Vihreäsaari

Kunnan tilintarkastusyhteisönä on toiminut BDO Auditor Oy, vastuunalaisena tilintarkastajana JHT, HT Kirsi Ehrlund. Tilintarkastaja on raportoinut tarkastuslautakunnalle työohjelmansa edistymisestä ja tilikauden 2023 tarkastushavainnoista.

Tarkastuslautakunta on arvioinut tavoitteiden toteutumista tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen pohjalta. Lautakunta on lisäksi tutustunut toimielinten tekemiin päätöksiin sekä kuullut luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita arviointinsa tueksi.

Sidonnaisuuksien valvonta

Kuntalain 84 §:n mukaan laissa todettujen luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muista sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- tai virkatehtävien hoitamisessa. Ilmoitusvelvollisuus astui voimaan uuden valtuustokauden alusta lähtien.

Tarkastuslautakunta käsitteli tehtävänsä mukaisesti muutokset sidonnaisuuksissa ja saattoi sidonnaisuusrekisterin valtuustolle tiedoksi.

4. Talouden arviointi

Vuosi 2023 oli talouden osalta tarkasteltuna edellistä vuotta huonompi, mutta toteutui talousarviota paremmin. Merkittäviä talousarviomuutoksia ei tehty tilikauden aikana.

Toimintatuottoja kertyi 4,2 milj. euroa, missä oli vähennystä edellisvuoteen 0,5 milj. euroa. Talousarvioon nähden toimintatuotot toteutuivat yli 0,9 milj. euroa suurempina. Myyntitulot toteutuivat 0,3 milj. euroa, vuokratulot 0,34 milj. euroa ja muut toimintatuotot 0,4 milj. euroa toteutuivat talousarviota paremmin.

Toimintakulut olivat yhteensä 18,99 milj. euroa. Toimintakulut toteutuivat 0,33 milj. euroa suurempina kuin talousarvio. Toimintakulut pienenevät 21,28 milj. euroa edellisestä vuodesta. Henkilöstökulut olivat 11,26 milj. euroa. Henkilöstökulut olivat 0,32 milj. euroa suuremmat kuin talousarviossa. Palvelujen ostot 4,9 milj. euroa. Talousarvioon nähden toimintamenot toteutuvat arvioidun mukaisesti.

Toimintakate kuvaa tuottojen ja kulujen erotusta. Tunnusluku on kunnissa aina negatiivinen. Toimintakate oli -14,74 milj. euroa. Toimintakate parani edellisvuodesta n. 20,80 milj. euroa ja toteutui 0,5 milj. euroa talousarviossa arvioitua parempana

Verotuloja kertyi 14,43 milj. euroa. Verotulot toteutuivat 0,26 milj. euroa talousarviossa arvioitua parempana.

Valtionosuudet olivat yhteensä 4,17 milj. euroa. Valtionosuudet tippuivat 14 milj. euroa edellisestä vuodesta. Valtio-osuuksien toteuma oli 0,08 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa.

Vuosikate oli 3,86 milj. euroa, mikä on 0,76 milj. euroa parempi kuin talousarviossa. Perusoletuksen mukaan kunnan vuosikate on riittävä, jos se on vähintään siitä vähennettävien suunnitelmapoistojen suuruinen. Tämä mittari pätee erityisesti, kun investoinnit ja poistot ovat samalla tasolla. Poistot olivat 2,5 milj. euroa ja investointimenot 6,59 milj. euroa. Investoinneista on 64 % katettu vuosikatteella.

Ylijäämiä kunnalla on nyt yhteensä 11,3 milj. euroa. Ylijäämäeriksi luettavat vapaaehtoiset varaukset ja poistoero, kun luetaan tähän, on ylijäämäeriä yhteensä 13,6 milj. euroa.

Kunnan **lainakanta** kasvoi 1,39 milj. euroa vuonna 2023. Konsernin lainakanta pienentyi 0,52 milj. euroa. Kunnalla on nyt lainaa asukasta kohti 1038 euroa ja konsernin lainoja on asukasta kohden 1718 euroa. Valtakunnallisesti tarkasteltuna kunnan lainakanta 6,07 milj. euroa on hyvin maltillinen ja tämä vähentää myös korkojen todennäköisen nousun tuomaa korkoriskiä.

Omavaraisuusaste oli 74,1 prosenttia. Omavaraisuusaste laski 1,1 prosenttia edellisestä vuodesta. Vuonna 2022 se kasvoi yli 70 prosenttiin ensimmäisen kerran viiden vuoden tarkastelujakson aikana. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää 70 %:n omavaraisuutta.

Rahoitusosa ja investointien toteutuminen

Investointimenoja toteutui 6,6 milj. euroa (vuonna 2022 3,3 milj. euroa). Talousarviossa investointeihin varattiin 8,2 milj. euroa, mutta investoinnit eivät toteutuneet suunnitellusti. Investointimenot kasvoivat edellisestä vuodesta 3,2 milj. euroa. **Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että suunnitellut investoinnit toteutetaan valtuuston tahdon mukaisesti. Investoinneilla on suuri merkitys kunnan elinvoiman kehityksessä.**

Toiminnan ja investointien rahavirta oli -2,1 milj. euroa. Rahavirta huononi 4,2 milj. euroa edellisestä tilikaudesta. Tämä johtui vuosikatteen 1,4 milj. euron laskusta 3,8 milj. euroon ja investointimenojen suuruudesta 6,59 milj. euroa. Toiminnan ja investointien kertymä 5 vuoden ajanjaksolta on selvästi positiivinen (2,9 milj. euroa). Tämä kuvaa sitä, että kunnan tulorahoitus on riittänyt toiminnan ja investointien kustannuksiin, joka on mahdollistanut myös lainakan pienemisen.

Arvio toimintakertomuksen laadusta, luotettavuudesta ja kehittämistarpeista

Tilintarkastaja ei ole todennut olennaista huomautettavaa tilinpäätöksestä. Tilinpäätös, toimintakertomus ja konsernitilinpäätös antavat olennaisilta osin oikean ja riittävän kuvan kunnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan selonteissa tulisi esittää yleisohjeen kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta mukaisesti asiat.

Kunnan verotulot toteutuivat paremmin kuin arvioitiin. Kunnan tulee tulevaisuudessa huolehtia verotulojen kasvusta.

Kunnan pitää pysyä maltillisessa menokehityksessä. Kunnan lainamäärä tulee kasvamaan ja vuotuiset korkokulut investointien takia. Kunnan pitää päättää varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteistaan.

Investointimenot olivat matalammat kuin talousarviossa. Syyt tulee kertoa toimintakertomuksessa.

5. Talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Kuntalain mukaan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan.

Vuonna 2023 strategian toteutumista seurattiin erityisesti seuraavien osa-alueiden osalta: Liikuntapalveluiden kehittäminen, Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen, kuntastrategian päivittäminen, kunnan vetovoiman sekä tunnettavuuden edistäminen ja yritysten toimintaedellytysten kehittäminen.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että talousarvioon 2023 kirjattujen strategisten kokonaisuuksien osalta kunnassa tapahtui vuoden aikana selvää kehitystä. Kunta pystyi merkittävien investointien sekä kehityshankkeiden aikana säilyttämään taloudellisen tasapainon sekä tuloksenteekokyykkyyden.

Tarkastuslautakunta arvioi, että kunta saavutti kuluneen vuoden aikana itselleen asettamat tulokselliset ja taloudelliset tavoitteet.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomioita siihen, että seudullisen kuntien yhteistyön mahdollisuuksien aktiivinen edistäminen ei ole ollut kuluneen vuoden aikana kunnan talousarviossa kirjattujen strategisten tavoitekokonaisuuksien joukossa. Tammelan kunta aloitti vuoden aikana seudullisen rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun sopimuksen purkamisen.

Kunnanhallitus/ koko kunta

+	Tilikauden tulos oli ylijäämäinen, tulorahoitus oli riittävä ja lainakanta kohtuullinen.
+	Kunnan johtoryhmä täysimääräisessä ja toimivassa kokoonpanossa.
+	Uusi kuntastrategia laadittiin ja hyväksyttiin.
+	Monipuolisen laaja investointien vuosi (Hakkapeliitta Yrityspuisto, Liikuntahalli, Yhtenäiskoulu, Viemäriverkosto).
+	Keskusta-alueen kehittämiseksi laadittu rantapuiston aluesuunnitelma.
+	Vuoden 2023 tilipäätökseen tehtiin lisäpoistoja Myllykylän, Portaan ja koulukeskuksen koulurakennuksiin yhteensä 796.000 eurolla.
+	Laadittu kunnan ensimmäinen tietotilinpäätös.
-	Kunnan väestömäärän supistumisen aiheuttamiin muutostarpeisiin liittyen ei ole laadittu toimintasuunnitelmaa
-	Seudullisen yhteistyön mahdollisuuksia ei ole arvioitu ja hyödynnetty aktiivisesti
-	Henkilöstön palkat ja palkkiot ylittivät talousarvion tavoitteet
-	Yritysvaikutuksien arviointiprosessi lautakuntien päätöksenteossa pintapuolista
-	Lapsivaikutuksien arviointiprosessi lautakuntien päätöksenteossa pintapuolista

Sivistyspalvelut

- + Sivistystoimi on erittäin aktiivinen hanke- ja hankkeiden hakija.
- + Koulukuljetusten kilpailutusperiaatteiden uudistus.
- + Nuorisovaltuutettujen aktiivinen osallistuminen sivistyslautakunnan kokouksiin.
- + Myllykylän koulun toiminnan jatkumisen valtuuston päätöksen mukaisesti.
- Lautakunnan viranhaltijaesittelyt eivät ole aina riittävän yksityiskohtaisia.
- Sivistystoimen johdon sijaisjärjestelyt eivät ole olleet riittäviä.
- Lapsivaikutusten arviointi ei ole ollut riittävästi perusteltua päätöksen teossa.

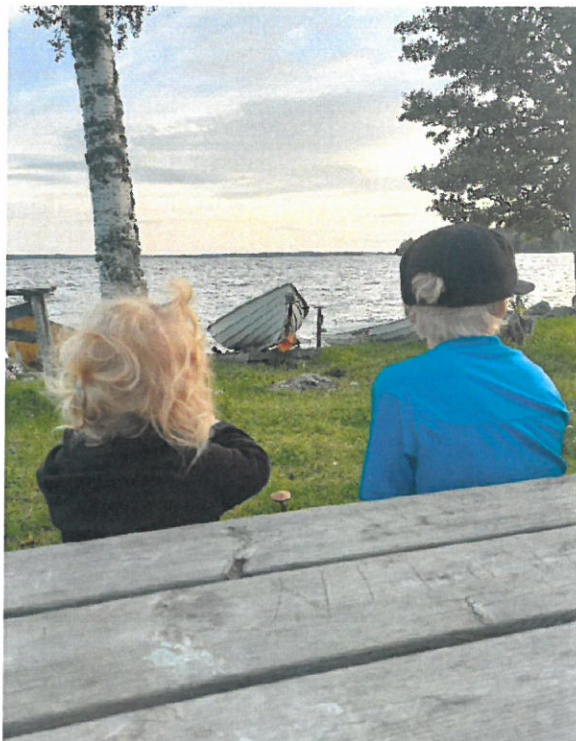

Tekniset palvelut

- + Porras-Riihivalkaman vesi- ja viemäri-runkolinjan valmistuminen. Forssan uuden vedenottamon rakentaminen Portaaseen.
- + Energiatohokkuusinvestointeja on jatkettu suunnitelmien mukaan.
- + Uuden yhtenäiskoulurakennuksen rakennushanke käynnistyi vihdoin heinäkuussa ja uusi koulurakennus otetaan käyttöön elokuussa 2025.
- + Uuden liikuntahallin, Tammi Areenan rakennus otettiin käyttöön elokuussa. Rakennushankkeeseen saatiin 586 500 euron suuruinen valtionavustus.
- + Tammelan vesihuoltolaitosten yhdistymisen hankesuunnitelma on valmistunut.
- + Vuokrasaatavien perintä on tehostunut.
- Verkostoon pumpatut vesi- ja jätevesimäärät edelleen merkittävästi suurempia kuin laskutetut määrät.
- Sähköisen rakentamisen lupahakemuskäytäntöä ei ole vielä saatu asiakäyttöön.
- Rakennustontteja on myyty vain yksi. Tonttimarkkinointi ei ole riittävän selkeää ja sitä ei ole tehty edelleenkään valtakunnallisissa myyntikanavissa.
- Asuntotuotannon toteuttamiseksi ei ole laadittu toteutussuunnitelmaa eikä tavoitteita.

Ympäristölautakunta

- + Kaavojen päivitystyöt lähtivät käyntiin uudelleen vuonna 2022.
- + Lautakunnan viranhaltijaesittely on selkeä ja riittävän laajaa.
- + Lautakunta on aktiivinen ja keskusteleva.
- Rakennusjärjestyksen päivittäminen edelleen pysähtyneenä.

6. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE) arviointi

Vuoden 2023 alusta käyttöön otettu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin toimii kannustimena kuntien hyvinvointityölle. HYTE-kertoimen mukaan laskettu Tammelan valtionosuus vuodelle 2023 on 93 338 €. Tammelan HYTE-kerroin vuonna 2023 on 57 (asteikolla 0–100 eli keskiarvo tulosindikaattoreiden keskiarvosta ja prosessi-indikaattoreiden keskiarvosta), minkä mukaan vuodelle 2024 HYTE-kertoimen mukaan maksettava valtionosuus 94 647 €.

HYTE-indikaattorimittaukset tapahtuvat 1–2 vuoden välein, mittauskohteen mukaan.

Hyvinvoinnin ja terveyden tulosindikaattorien tavoitteiden saavuttamiseksi HYTE – kertoimen pitkän aikavälin seuranta ja tavoitteisiin johtavat toimenpiteet tulisi sisällyttää osaksi johtamista ja strategisia tavoitteita.

Kunnassa toimii laaja hyvinvointityöryhmä ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta raportoidaan vuosittain. Kunnassa ei ole kehitetty erillistä mallia terveys- tai liikuntaolosuhteiden vaikutusten arviointiin.

Kulttuurin HYTE-kertoimeksi Tammelan kunta on saavuttanut tason 0/100. Kunnassa on kulttuuriin osallistumisen taloudellista tukea saatavilla, mutta kulttuurin osalta vaatii eniten keskustelua, mikä on Tammelan kunnan keino madaltaa kulttuurin osallistumisen kynnystä?

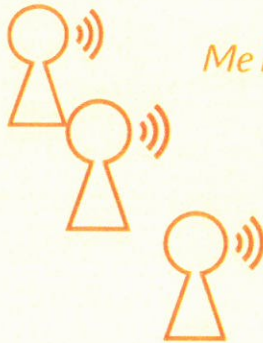
Tulosindikaattoreiden osalta huonoimmat tulokset saadaan väestön ylipainon kehityksen osalta.

+	Kunnan johdon toiminta on saavuttanut HYTE-kertoimessa hyvän tuloksen.
+	Liikunnan osa-alueen HYTE-kertoimissa hyviä tuloksia liikuntapassikampanjan ja harrastamisen Tammelan mallin kerhot.
+	Tammelaan on nimetty poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä, joka käsittelee liikunnan edistämistä.
+	Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus.
-	Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat eivät osallistu säännöllisesti toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin.
-	Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä osa-alueen pistemäärä on kunnassa 0/100, mikä on heikoin mahdollinen.
-	Kunnassa ei ollut HYTE – koordinaattoria aikavälillä 14.9.2023 - 11.2.2024

Me haluamme selkeät tavoitteet, jotta tiedämme mitä tavoitella!

Elinvoiva kunta toteuttaa suunnitellut investoinnit ajallaan!

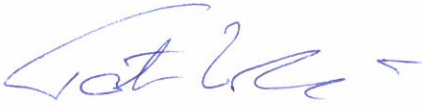
Me haluamme viihtyä työssä ja olla osaavia!

Yritykset luovat työpaikkoja ja verotuloja. Edistetään kuntamme yritysten kilpailukykyä!

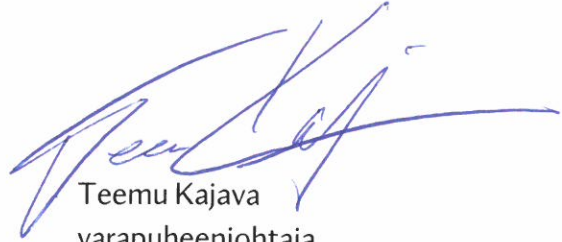

7. Arviointikertomuksen hyväksyminen

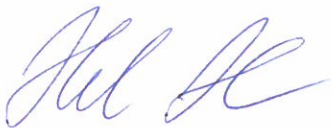
Tammelassa 22.05.2024

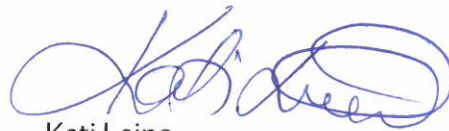
Taito Syrjälä
puheenjohtaja

Teemu Kajava
varapuheenjohtaja

Heli Halonen
jäsen

Kati Leino
jäsen

Keijo Virtanen
jäsen

LIITE 1

Edellisen vuoden arviointikertomuksen havaintojen käsittely

Lausunto vuoden 2022 arviointikertomuksen havainnoista Tarkastuslautakunta on käynyt tarkoituksenmukaiseksi katsomassaan laajuudessa läpi kunnan taloutta ja hallintoa tilikaudelta 2022 ja esittänyt laatimassaan arviointikertomuksessa kunnanhallitukselle pyynnön vastineesta syyskuun loppuun mennessä sekä huomioimaan tarkastuslautakunnan havainnot seuraavaa talousarviota valmisteltaessa. Alla on esitetty tarkastuslautakunnan keskeiset kysymykset kunnanhallitukselle sekä vastineet.

1) Mitkä ovat ne toimenpiteet, joilla varmistetaan työntekijöiden työhyvinvoinnin toteutuminen ja kunnan vetovoiman työntantajakuva?

Esihenkilötyö on merkittävin organisaation tuloksellisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttava tekijä. Tammelan kunnan johtamista ja esihenkilötyötä on lähdetty kehittämään mm. työsuojelurahaston rahoittamalla Me Tammelat- kehityshankkeella, joka toteutetaan vuosina 2022–2023. Kehityshankkeen tavoitteena on henkilöstön hyvinvoinnin lisääminen kehittämällä johtamista ja esimiestyötä valmentavaksi ja osallistavaksi.

Hankkeeseen osallistuvat johtoryhmä, kaikki esihenkilöt ja n. 50 henkilöstön edustajaa eri toimialoilta. Vuosittain esihenkilöt käyvät henkilöstön kanssa kehityskeskustelut, joissa kartoitetaan henkilökohtaisen työhyvinvoinnin tilaa, työajan riittävyttä ja palautumista työstä. Jokainen voi kehityskeskustelussa tuoda esille mitkä asiat parantaisivat hänen työhyvinvointiaan. Esi miesten tehtävä on kehittää ja tukea henkilöstön työhyvinvointia vastausten perusteella. Kunnassa tehdään laaja

henkilöstökysely kahden vuoden välein. Kyselyssä selvitetään mm. henkilöstön työn kuvan selkeyttä, tiimityön sujumista, esimiehen toimintaa ja työturvallisuutta.

Henkilöstöhallinto ja työterveyshuolto tekevät säännöllisesti työterveysyhteistyötä ja seuraavat henkilöstön hyvinvoinnin tilannetta sairauspoissaolojen ja työkyvyn osalta. Henkilöstön omaehtoista hyvinvointia tuetaan rahallisesti e-Passilla, jota voi käyttää liikunta-, kulttuuri-, ja hyvinvointipalveluihin. Kunta pyrkii takaamaan jokaiselle mahdollisuuden turvallisiin ja terveellisiin työoloihin.

Säännöllisesti työterveyshuollon kanssa tehtävät riskikartoitukset työtiloihin ja niissä esiin nousseiden epäkohtien korjaaminen varmistavat hyvät työskentelyolosuhteet kaikille. Fysioterapeutti on saatavissa työterveyden kautta tekemään ergonomiatarkastuksia ja ohjausta hyviin työskentelytapoihin. Henkilöstön tasapuolinen kohtelu niin palkkauksen kuin työn vaativuudenkin osalta varmistetaan työnvaativuudenarviointijärjestelmän kautta. Brändinäkyvyyttä ja työnantajamielikuvaa on viime vuosina nostettu mm. lisäämällä tiedottamista kunta-alan työmahdollisuuksista sosiaalisen median kautta.

Esille on tuotu esimerkiksi varhaiskasvatukseen palkkojen korotukset. Kuntarekryjärjestelmään ollaan julkaisemassa Tammelan kunnan urasivut, joissa esitellään eri alojen työntekijöitä ja heidän mielteitään työskentelystä Tammelan kunnassa. Etätyömahdollisuus on laajentanut henkilöstön mahdollisuutta työskennellä kunnan tehtävissä, vaikka asuin paikka olisikin kauempana.

Henkilöstöedut ovat vertailukelpoisia muiden kuntatyönantajien kanssa, uusimpana työsuhteiden kypäryä. Tammelan kunta tunnetaan erittäin koulutusmyönteisenä kuntana. Henkilöstöllä on moninaiset mahdollisuudet kouluttautua ja kehittää ammattitaitoaan.

Tammelan kunnan hakijamäärä avoimiin tehtäviin tai virkoihin on ollut n. 8 hakijaa, kun se vertailukunnissa on 2–3 hakijaa, joten tämän perusteella työnantajamielikkyytemme on hyvä. Meidän jokaisen, niin luottamus- kuin henkilöstönkin, tehtävä on vahvistaa puheellamme ja teoillamme positiivista, vetovoimaista työnantajamielikkyyttä.

2) Millä toimenpiteillä Tammelan kunta varmistaa kunnan väestömäärän kääntämisen kasvuun?

Tammelan kunnan uusi kuntastrategia työstettiin alkuvuoden 2023 aikana. Kunnanvaltuusto hyväksyi strategian kesäkuun kokouksessaan. Strategia painottaa keskeisinä elementteinä kunnan elinvoimaisuuden vahvistamista, vahvaa markkinointia ja Tammelan tunnettavuuden edistämistä uusien asukkaiden ja uuden yritystoiminnan saamiseksi kuntaan.

Tammelan kunta toteuttaa aktiivista tonttipolitiikkaa. Kunta haluaa tarjota monipuolista asumista kaikenikäisille. Tammelan kunnassa on käynnissä erityinen tonttikampanja, jossa tontit ovat saatavilla edullisesti -50 % hinnoittelulla. Tonttikampanjaan on suunniteltu lisää toimenpiteitä niin tonttien hinnoittelun kuin markkinoinnin osalta. Näiden toimenpiteiden toteutus alkaa loppuvuoden 2023 aikana päätöksenteon valmistuttua. Kunnanvaltuusto myönsi kesäkuun 2023 kokouksessaan lisämäärärahan maanhankintaan, joka kohdistui 11,44 hehtaarin kokoisen alan hankkimiseen Papinkedosta. Asian valmistelussa

nähtiin vahvasti, että kyseisellä alueella on merkittävä asuinrakentamiseen liittyvä potentiaalinsa ja valmistuessaan monipuolista Tammelan kunnan tarjoamia tonttivalhtoehtoja lisäten kunnan vetovoimaisuutta.

Tammelan kunta haluaa edistää ja mahdollistaa vapaa-ajan asuntojen käyttötarkoituksen muuttamisen vakituiseksi asunoksi. Tammelan kunta haluaa etsiä ratkaisuja tämän tavoitteen edistämiseksi, sillä vapaa-ajan asukkaat ovat jo löytäneet Tammelan kunnan ja ovat siten keskeinen sidosryhmä sekä hyvin potentiaalisia uusia vakituksia asukkaita.

Omistusasuntojen ja tonttien lisäksi uusia asukkaita kiinnostaa vuokra-asuntojen saatavuus. Mikäli sopivan vuokra-asunnon löytäminen osoittautuu vaikeaksi, on mahdollista, että vuokra-asuntojen kartoitusta tehdään myös muista kunnista, vaikka Tammela olisikin kiinnostavin paikkakunta. Tammela on uuden kuntastrategiansa vision mukaisesti Luonnollinen kasvun paikka - edelläkävyyä Tammela.

Tammelassa on käynnistynyt syyskauden 2023 alusta lukien maksuton varhaiskasvatus, joka on erittäin merkityksellistä lapsiperheiden asumiseen, toimeentuloon ja elämään. Maksuton varhaiskasvatus tukee ja edistää sitä, että Tammelassa lapsiperheillä on hyvät asumisen ja elämisen edellytykset. Maksuton varhaiskasvatus on keskeinen vetovoimatekijä, jolla toivotaan saatettavan lisää uusia asukkaita Tammelan kuntaan. Uusi yhtenäiskouluhanke on käynnistynyt Tammelan keskustassa. Kyseessä on merkittävä investointi koko Tammelan kunnan historiassa. Valmistuessaan se tulee olemaan uudenaikainen koulukokonaisuus, joka on erityinen Tammelan kunnan vetovoimatekijä. Samoin liikuntapuistoon valmistuva uusi sisäliikuntahalli on erityinen vetovoimatekijä, joka täydentää

Tammelan kunnan monipuolisia liikunta- mahdollisuuksia entisestään. Vuoden 2023 aikana on panostettu Tammelan kunnan tunnettavuuden lisäämiseen uudenlaisen sosiaalisen median kautta tapahtuvan viestinnän keinoin. Tammelan kunta on tätä kautta herättänyt mielenkiintoa laajasti.

Tavoitteena on ollut tuoda esiin Tammelan kunnan positiivisuutta, eri toimijoiden työtä, kunnan tapahtumia ja tilaisuuksia sekä erilaisia ”menovinkkejä”. Näiden kautta on toivottu saavutettavan myös henkilöitä, jotka harkitsevat muuttoa nykyiseltä paikkakunnaltaan ja pyritty herättämään heidän kiinnostuksensa Tammelaa kohtaan.

Tavoitteena on, että Tammelan kunnassa käynnistyy syyskaudella 2023 uuden kulttuuri- ja viestintäkoordinaattorin tehtävän rekrytointi. Tarkoituksena on, että rekrytoitava henkilö alkaa edistää Tammelan kunnan laaja-alaista viestintäsuunnitelmaa, jonka tarkoituksena on myöskin osaltaan tukea Tammelan kunnan tunnettavuuden edistämistä ja uusien asukkaisten saamista kuntaan.

Suunnitelmana on, että Tammelan kunta osallistuu erikseen sovittaviin isoihin tapahtumiin kunnan esille tuomiseksi tapahtumassa vierailevien keskuudessa. Syyskaudella 2023 osallistutaan mm. Mustialassa järjestettävään traktorikynnön SM-kisoihin kunnan omalla esittelypaikalla. Tapahtumassa on tarkoitus markkinoida Tammelan kuntaa tapahtumassa vieraileville. Lisäksi on pohdittu osallistumista mm. matkailuun ja rakentamiseen liittyviin messutapahtumiin kunnan omalla esittelypaikalla.

Keskeistä on muistaa, että uusien asukkaiden saamisen lisäksi on yhtä lailla tärkeää pitää huolta siitä, että jo nykyisellään Tammelassa olevat vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat kokevat Tammelassa asumisen ja olemisen mielekkäänä. Samoin nykyisten

yrittäjien toimintaedellytyksistä tulee huolehtia, jotta yrittäjät kokevat Tammelan hyvänä paikkakuntana harjoittaa omaa yritystoimintaansa.

3) Kuinka kunnanhallitus aikoo toteuttaa kunnan toimintojen ja konserniyhtiöiden tavoiteasettelun tulevaisuudessa?

Tammelan kunnan uusi strategia ”Tammela – kahden kansallispuiston koti” hyväksyttiin kesäkuussa 2023. Strategian toteuttaminen, seuranta ja arviointi on osa kunnan talousarvio- ja tilinpäätösprosesseja. Vuoden 2024 talousarvioon tullaan ottamaan strategiasta johdettuja toiminnallisia tavoitteita. Tavoitteita tullaan asettamaan 1–4 jokaista palvelualueetta kohti. Tavoitteet tullaan johtamaan strategiasta ja tavoite tulee kuvata selkeästi. Tavoitteessa tullaan asettamaan lähtötaso, tavoitetaso sekä mittari.

4) Koska kunnanhallitus aikoo toteuttaa lakisääteisen tehtävänsä kuntalaissa määrättyjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtäviensä osalta?

Tammelan kunnan sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan perusteet hyväksyttiin kunnanhallituksessa 2.11.2015. Sisäisen valvonnan osalta ohjeistuksen päivittäminen on aloitettu ja näillä näkymin se saadaan valmiiksi 2023 vuoden aikana. Riskienhallinnan ohjeistus ja suunnitelma aloitetaan vuoden 2023 aikana. Koska riskienhallinta koskee koko kuntaa ts. kaikkia toimialoja, tullaan työtä seuraamaan johtoryhmässä. Tilintarkastajat ottavat vuosittain kantaa kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Vuoden 2022 tilintarkastuskertomuksen perusteella kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta on järjestetty asianmukaisesti.

5) Millä toimenpiteillä kunta varmistaa jatkossa investointien toteutumisen valtuuston tahdon mukaisesti?

Investointisuunnitelmien sisältö laaditaan pääosin ennusteiden ja kokemuksen pohjalta yhdistettynä taloudelliseen vertailuun. Kunnan tulee riittävän nopeasti kyetä reagoimaan kunnassa tapahtuviin rakenteellisiin muutoksiin, jotka osaltaan tuo myös muutostarpeita investointiesityksiin.

Investointien kokonaiskuvaa ajatellen kunnan hallitus pyytää palvelualueilta tarkemman investointiaikataulun talousarviovuodelle sekä ajantasaisen tilanne seurannan osavuositarkastuksien yhteyteen, investointien muutokset tulee olla perusteltuina.

6) Miten yrittäjyyteen ja elinvoimaan liittyvät tavoitteet tulevaisuudessa saavutetaan ja millaisia käytännön toimenpiteitä näiden edistämiseksi suoritetaan?

Tammelan kunta haluaa tehdä rakentavaa yhteistyötä kunnassa ja seudulla toimivien yrittäjien kanssa.

Tammelan kunnan uuden kuntastrategian yhtenä pääteemana on: Tammela on elinvoimainen ja yritysystävällinen. Tämä merkitsee mm. sitä, että kehitämme koko kuntaa eri alueiden omaleimaisuus huomioiden vetovoiman lisäämiseksi. Lisäksi teemme hyvää yritys yhteistyötä ja syvennämme kumppanuuksia koko kunnan alueella. Samoin toteutamme vahvaa markkinointia ja edistämme Tammelan tunnettavuutta. Myöskin toteutamme ennakoivaa talous suunnittelua ja pitkäjänteistä omistajapolitiikkaa. Tammelan kunta on rekrytoinut uuden elinvoimakoordinaattorin tekemään aktiivista työtä kunnan elinvoimaisuuden edistämiseksi.

Parhaillaan työstetään kuntastrategiaa täydentämään kunnan omaa elinkeinopoliittista ohjelmaa, jossa tullaan esittelemään mm. yritys yhteistyöhön liittyvää toimintaohjelmaa. Myös seudullisesti on valmisteilla oma elinvoimaohjelmansa.

Tammelan kunnalla on yhteistyösopimus Forssan Yrityskehitys Oy:n kanssa. Tämän sopimuksen kautta yrityksillä on mahdollisuus saada neuvontapalvelua oman yrityksensä perustamiseen ja kehittämiseen. Myös Tammelan kunnan viranhaltijat ja työntekijät neuvovat ja opastavat yrityksiä niiden tarpeiden mukaisesti. Kunnanvaltuuston käsittelyyn tulee syyskaudella 2023 esitys hallihankkeen käynnistämisestä Kaukjärven teollisuusalueen kehittämiseksi. Tämä hanke mahdollistaa Kaukjärven teollisuusalueen kehittämisen ja tulee toteutuessaan tekemään kyseisen teollisuusalueen näkyvämmäksi valtatie 10 käyttäjille.

Kunta sponsoroi seutukunnan yhteisen syksyllä 2023 vietettävän yrittäjäjuhlan järjestämistä ja Tammelan kunnan edustajien osallistumista tilaisuuteen toimivan yhteistyön ja vuorovaikutuksen varmistamiseksi kunnan sekä kunnassa ja seudulla toimivien yrittäjien välillä. Väestömäärän kääntämiseen kasvuun liittyvään kysymykseen annettussa vastauksessa on eritelty muita toimenpiteitä, jotka nivoutuvat asukashankinnan lisäksi myös yrittäjyyteen ja elinvoimaan liittyvään kysymykseen.